

YOLDAN ÇIKANLAR

GUADALUPE NETTEL

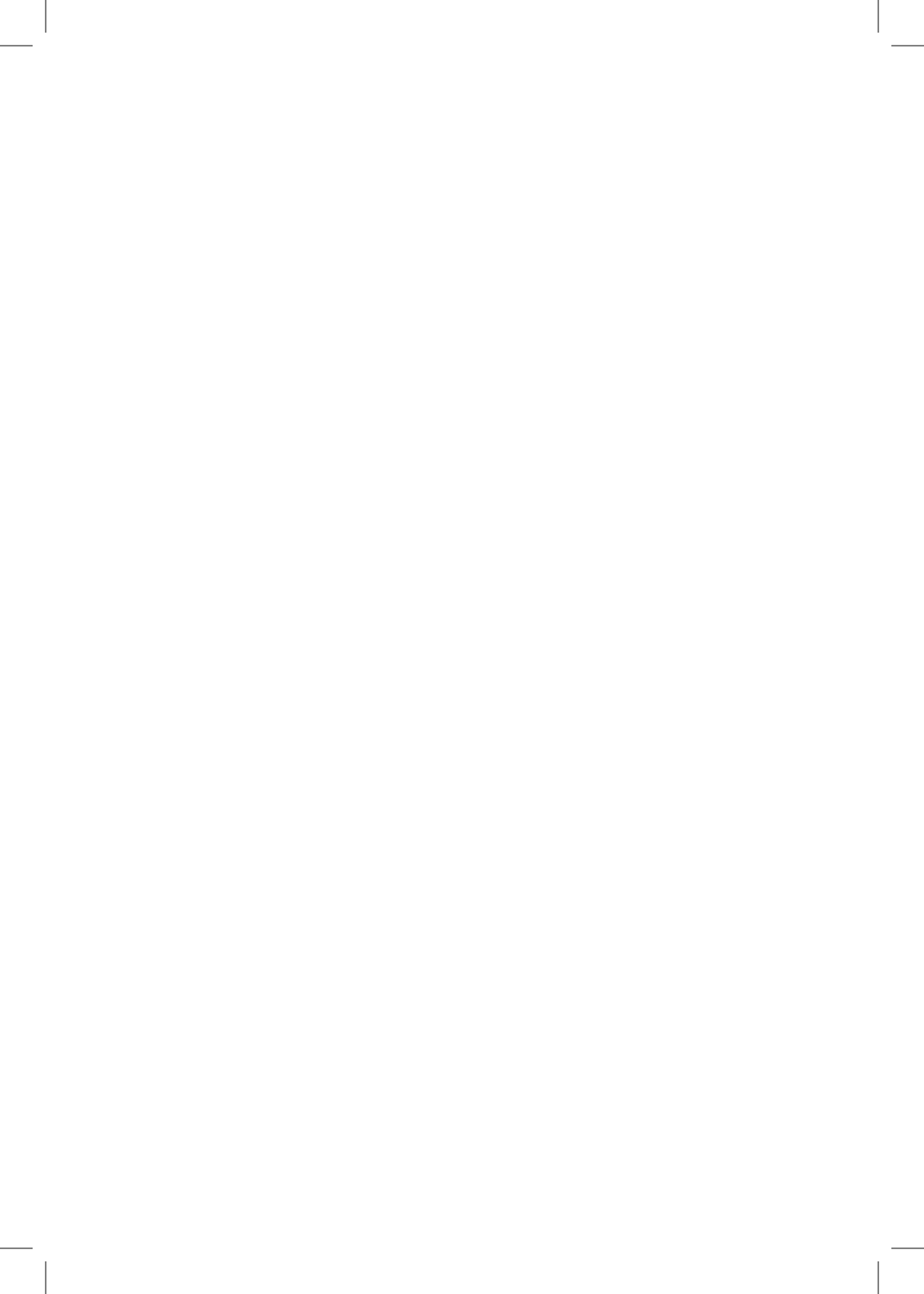
İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN: BANU KARAKAŞ

livefa
yayınevi

Guadalupe Nettel, 1973 yılında Meksika'da doğdu ve gençliği Meksika ile Fransa arasında geçti. Linguistik alanındaki doktorasını Paris'teki EHESS'te tamamladı. Uluslararası çok satan *El huésped* (2006), *The Body Where I was Born* (2011), *After the Winter* (2014, Herralde Roman Ödülü) ve *La hija única* (2020, 2023 Uluslararası Booker Ödülü Kısa Liste) romanlarının yazarıdır. Aynı zamanda üç öykü kitabı vardır: *Les jours fossils* (2002), *Pétalos y otras historias incómodas* (2008), *Natural Histories* (2013, Ribera del Duero Ödülü). 2008 yılında Hay Festival tarafından Latin Amerika'nın ümit vaat eden yazarları arasında gösterilmiştir. Çalışmaları ondan fazla dile çevrilmiş olup *Granta*, *The White Review*, *El País*, *The New York Times*, *La Repubblica* and *La Stampa* gibi mecralarda yayımlanmıştır. Halihazırda Mexico City'de yaşamakta olup *Revista de la Universidad de México* adlı derginin editörlüğünü yürütmektedir.

Banu Karakaş, 1987'de İstanbul'da doğdu. 2005-2013 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde felsefe, yabancı diller ve sinema çalışmaları alanlarında eğitim aldı. 2011'de burslu katıldığı değişim programıyla Sorbonne Üniversitesi'nde Felsefe okudu. 2006 yılından bu yana dil çalışmalarıyla ilgileniyor, ağırlıklı olarak İspanyolca, İngilizce ve Türkçe dilleri arasında çeviri yapıyor. 2019'da Cervantes'in büyük eseri Don Quijote'yi Türkçe'ye çevirerek eserin İspanyolca tam metnini dilimize kazandıran ikinci çevirmen oldu. Karakaş, 2015 yılından beri Latin Amerika'da yaşıyor, bölge edebiyatı ve çevirmenlik alanlarında danışmanlık hizmeti veriyor. Çevirdiği diğer eserlerden bazıları: *Tayga Sendromu* (Cristina River Garza, Yüz Kitap), *Mola* (Mario Benedetti, Yedi Yayınları), *Tristana* (Benito Pérez Galdós), *Siyaset Felsefesine Giriş* (Alexander Moseley, Metropolis Kitap), *Kaplumbağa Günlüğü* (Russell Hoban, Yedi Yayınları) *Düşlerimin Sınırı Olmayacak* (Ernesto Che Guevara, Yazılama Yayınları), *Yazma Uğraşı* (Peter Clark, Metropolis Kitap), *Solcu Futbolcular* (Quique Peinado, Yazılama Yayınevi), *Denemeler* (David Hume, Pinhan Yayıncılık).

Mir, Lorenzo ve Mateo'ya

“Olayları oldukları gibi görmeyiz. Kendi olduğumuz gibi görürüz.”

Anais Nin

İÇİNDEKİLER

La Impronta	13
Yetim Kardeşliği	25
Ateşle Oyun	32
Pembe Kapı	49
Yerin Altında Bir Orman	66
Başka Yerde Hayat	76
Yoldan Çıkanlar	90
Rehavet	104

LA IMPRONTA

Dayım ölümünden önce üç hafta hastanede yattı. Bundan tesadüf eseri haberim oldu ya da sürrealistlerin kaderimizce belirlenmiş gibi görünen tesadüfi olaylardan bahsederken söyledikleri şekliyle “nesnel şans” sayesinde. En yakın arkadaşım Veronica’nın annesi o sıralar çok ileri düzeyde kanser hastasıydı ve aynı kliniğin yoğun bakım ünitesine yatırılmıştı. O sabah benden hastaneye giderken kendisine eşlik etmemi istemiş, ben de reddedememiştim. Hastaneye aynı mahallede yer alan üniversiteden çıktık ve Latin etimolojisi dersini ekip otobüse bindik. Veronica annesiyle ilgilenirken ben de koridor da boş boş dolanıp kapılarda yazılı hasta isimlerini okuyarak oyaladım kendimi. Bir akraba olduğunu anlayabilmem için adını görmem kâfi geldi ama kim olduğunu çıkarmam biraz vakit aldı. Birkaç saniye afalladıktan sonra –tıpkı mezarlıkta dolaşırken kendi soy ismimizin olduğu bir mezar taşı görüp de kim olduğunu çıkaramadığımızda duyduğumuz his gibiydi– hastanın annemin küçük erkek kardeşi Frank olduğunu anladım. Frank’ı biliyordum ama tanıımıyordum. Ailemin tabiri caizse yasaklı akrabasıydı. Bu adamdan neredeyse hiç kimse yüksek sesle bahsetmez, hele annemin karşısında hiç lafi edilmezdi. O an meraktan deliye dönsem de beni tanıyacak korkusun-

dan başımı içeri uzatmaya cesaret edemedim. Saçma bir korkuydu tabii, çünkü hatırladığım kadarıyla birbirimizi hiç görmemiştik.

Epeyce bir süre ne yapacağımı bilemeden, habire hızlanan kalp ritmimi dinleyerek orada öylece durdum; sonunda kapı açıldı ve içeriden beyazlar giyinmiş iki kadın çıktı. Biri, üzerinde kirli tabakların olduğu kahvaltı tepsisini taşıyordu.

“Saint Bernard köpeği olsa bu kadar yer yani. O hâline rağmen adamdaki bu iştah, kimin aklına gelir yahu?”

Hemşirelerin hastalarıyla dalga geçtiklerini keşfetmek hoşuma gitti ama dayımın dramaturji derslerinde okuduğumuz Molière karakterleri gibi hayalî bir hasta olması ihtimaliyle de eğlendim.

Üniversiteye dönüş yolunda otobüste Veronica'ya bu keşfimi açıkladım. Frank hakkında bildiğim ne varsa hepsini de anlattım. Ta ilkokul birinci sınıftan lise bitirme sınavlarına kadar hep örnek bir öğrenci olarak okulda kusursuz bir itibar edindiği gibi öğretmenlerin de hayranlığını kazanmıştı Frank. Dersleri asmalarının da evdeki yaramazlıklarının da üstünü örten anneannemin bu konuda ona hep suç ortaklığı edeceğine güveni tamdı (bir keresinde annemin kendi ağzından duymuştum bunu). Mühendislik bölümünde bir sene okuduktan sonra üniversiteyi bırakıp bütün vaktini fotoğrafçılığa, daha sonra ise dünyayı gezmeye ayırmaya başlamıştı. Kötü alışkanlıklarından ve düşkünlüklerinden de bahsedilirdi ama bunların ne tür düşkünlükler olduğuna dair kimsenin ağzından bir şey duymadım. Büyük aile toplantılarında hiç bulunmazdı. Mesela erkek kardeşimin mezuniyetine ya da benim on beşinci yaş günü partime gelmemişti. Bu etkinliklerde birtakım akraba kümeleri öyle birdenbire peyda olur, kendimi bunlara defaatle tanıtmak zorunda kalırdım. Bütün dayılarım gelirdi, bir tek Frank hariç. Arada bir annelerin eski dostlarının marazi bir meraklılıkla Frank'tan haber sorduğunu işitirdim; hani her zaman illaki şamatalı havadisler alacağımızdan emin oldu-

ğumuz insanlar vardır, onlardan haber sorulurken böyle yapılır. An-nemin bu kardeşinin nerelerde olduğuna dair soruları yanıtlarken nasıl huzursuzlandığını fark etmemek imkânsızdı, en azından benim için. “Asya’da olduğunu biliyorum,” dediği olurdu. Ya da, “Heykeltıraş kız arkadaşıyla beraber hâlâ.” Onun hakkında bildiklerim, bunun gibi başkalarının sohbetlerinden kulak misafiri olduklarımdan ibaretti ama o zamanlar Frank’ın hayatı benim de çok umurumda değildi.

Ertesi gün ben kendim gidip Veronica’ya eşlik etmek istedim. Bu sefer dilbilimi ve fonoloji dersini astık, zaten en sıkıcı ders. Saat on ikiye doğru hastaneye vardık. Arkadaşım annesinin bulunduğu oda-ya girince önce birkaç dakika bekledim, Frank’ın odasında hiç hem-şire bulunmadığından iyice emin olduktan sonra kapıyı tıklattım ve içeri girdim. Yatağının önünde ilk kez duruyordum, ama daha sonra pek çok kez geri dönecektim buraya. Dayım sağlam görünüşlü bir adamdı, gri, gür saçlıydı ve aslında üzerinde hiç de hasta bir hâl yoktu. Ama üzerinde olan bir şey vardı ki o da benimkilere çok benze-yen yüz hatlarıydı. Veronica’nın annesi gibi diğer hastaların aksine surat ifadesi gayet akli başında bir izlenim veriyordu, etrafında olup biten her şeyin farkındaydı. Sol kolu, içine birtakım ilaçların boca edildiği bir serum torbasına bir kateterle bağlanmıştı ama onun dı-şında yüzünün sol tarafındaki hafif bir seğirme hariç her an yataktan fırlayabilecekmiş gibi dinç duruyordu.

“Tanışmıyoruz,” dedim. “Ben Antonia, yeğeninim senin.”

Bir-iki saniye durdum, sanki varlığım hoş bir sürprizden ziyade korku uyandırmıştı onda. Hızlı, uçucu bir histi, sezgilerle beliriveren yıldırım anlarından biriydi ama bu duygunun bir gün öncesinde onun kapısının önünde dururken benim hissettiğim korkunun aynı-sı olduğuna kendi açımdan şüphe yoktu. Bana cevap vermeden önce yüzünde çapkın bir gülümseme belirdi, ondan sonra onu her ziyare-te gittiğimde bana aynı gülümsemeyi sunacaktı.

Tanımadığımız birisinin akrabamız olduğunu anladığımız anda aramızda bir aşinalık kurulması bana hep tuhaf gelmiştir. Bunun ânında oluşan bir yakınlıkla hiç ilgisi olmadığından eminim. Daha ziyade kültür gibi hayli yapay bir şeyle, kabileye ya da kimilerinin dediği gibi soy ismine duyulan gelenekçi bir sadakat hissiyle ilgili. Ne var ki o sabah dayımla aramda oluşan şey bu değildi. Artık onun aile içinde saygısız diye nam salmış olmasından ya da onunla ilişki kurmanın getirdiği itaatsizlik duygusundan mıdır bilmiyorum ama kesin olan bir şey var ki bende efsanevi karakterlerin uyandırdığı türden bir hayranlık uyandırmıştı.

Onu nasıl bulduğumu sordu, sonra da bundan kimseye söz etmemi rica etti. Aileyle yeniden irtibata geçmeye hiç niyeti yoktu. Biraz rahatlatmak amacıyla bu karşılaşmanın tamamen tesadüf eseri olduğunu söyledim. Veronica'dan, annesinden bahsettim ve sesimi çıkarmayacağımın güvencesini verdim.

İlk günler hastanenin kokusu kadar dayımın kokusu da bana katlanılmaz geliyordu. Bu yüzden ziyaretçiler için ayrılmış, yatağın hemen yanı başında duran iskemleye oturmak yerine içinden hoş bir hava esintisinin akıp geçtiği, pencerenin önündeki beton pervaza iliştim. Bir saati geçkin bir süre boyunca orada oturup üniversiteye, edebî zevklerle, siyasi görüşlerime dair sorduğu soruları yanıtladım. Ailemden biri ilk defa edebiyat okuma seçimimi ciddiye alıyordu. Başka hiçbir şeye yeteneğim olmadığı için bu seçimi yaptığımı, aslında bu bölümün bütün hayatlarını evliliklerine adamayı bekleyen kadınlar için olduğunu düşünmüyordu o. Ne kadar çok şey okumuş biri olduğuna da epey şaşırmışım. O sabah bahsini ettiğim yazarlardan bir tanesi de çıkmamıştı ki en azından bir eserini bilmesin. Sonra Veronica kapıyı tıklattı, hemen kapı eşliğinden bana dışarı çıkmam için işaret etti.

Öperek vedalaşmadım. Gözlerine bakmadan elini sıktım sadece, yüzümdeki çekingenlik onu keyiflendirmiş gibiydi. Kapıya yöneldim.

“Yakında yine gel,” dedi.

Otobüste arkadaşımın soru yağmuruna tutuldum.

“Hâlâ çok yakışıklı,” dedi heyecanla. “Gençliğinde ne alımlı adamdı kim bilir. Ama dikkatli ol. Ailende onu istememelerinin bir sebebi vardır.”

Perşembe günüydü. Tam yağış mevsiminin ortasındaydık, eve üzerimden şarıl şarıl sular akıtarak vardım. Annemle kardeşlerim geç vakte kadar dışarıda olacaktı, mutfak da diğer odalar da karanlıktı. Kitaplarımı ortalığa bırakıp hemen dosdoğru çalışma odasına, annemin çocukluk fotoğraflarını sakladığı kutuyu bulmaya gittim: İnsanı, annemin hayatının ilk yıllarında baştan aşağı bir gezintiye çıkaran, özenle düzenlenmiş iki albümden oluşuyordu. İşte bulmuştum, Amadeo Dayımla birlikteydi, bir de yanlarında daha büyük yaşlarda, kocaman kahverengi gözlü bir çocuk daha vardı, Frank’tan başkası olamazdı. Birkaç fotoğrafta bir havuzda, parkta ya da demlerin bahçesinde gülüşüp oynuyorlardı. Birkaç sayfa geçtikten sonra oğlan esrarengiz bir şekilde fotoğraflardan kayboluyordu. O albümlerin dışında kutunun dibinde dağınık duran başka fotoğraflar da vardı. Annem herhalde otuzlarının başlarındaydı bu fotoğraflarda. Kılığında kıyafetinde alışılmışın dışında bir bohemlik vardı; *huipil* tarzı tunikler, İspanyol paça pantolonlar giyinmiş, bir alay bilezik takmıştı kollarına. Ağabeyim ve ben de arada bir üzerimizde pijamalar ya da sadece iç çamaşırlarımızla annemle babamın kucağında beliriyorduk. En yeni fotoğraflarda ben herhalde beş-altı yaşlarındaydım. Bu fotoğrafların çoğu bir yerlerinden kesilmişti hep. Bu kesilen parçaların Frank’ın başı ya da vücudunun tamamını oluşturan kısımlar olduğunu tahmin ettim ve sanırım yanılmadım da. Muhtemelen çok uzak bir geçmişte bizimle birlikte yaşamıştı ki annem bunun bize bahsini bile etmemişti hiç. Kâğıdın üzerindeki kesik şekillerinden bunların bir hışım girişilen kaba saba makas darbeleri

olduğu belliydi. Bunca öfkeyi hak edecek ne yapmış olabilirdi ki? Hem ne olursa olsun, bir arada durdukları onca çocukluk fotoğraflarını da neden diğerleriyle birlikte ortadan kaldırmamışlardı? Benden üç yaş büyük abim Juan'ı düşündüm. Onun ergenliğe girmesiyle beraber aramızda hiçbir dostluk ilişkisi bulunmaksızın aynı evi paylaşır olmuştuk. Çocukluk yıllarında geliştirdiğimiz suç ortaklığı uzun zaman önce unutulup gitmişti. Ama yine de onun siluetini aile fotoğraflarından silmek dünyada aklıma gelmezdi. Kapı kilidinin sesini duydum. Abim birkaç arkadaşıyla birlikte üniversiteden dönmüştü, gidip yemek odasına kuruldular. Kutuyu çalışma odasının kitaplığına kaldırdım ve çıt çıkarmadan kendi odama geri döndüm.

Ertesi sabah hastaneye gittim yine. Daha içeri girer girmez dayımın yüzünde hoşnut bir ifade belirdi. Bu sefer soru sorma sırası bendeydi. Dedemlerin evinde yaşadığı dönemden başlayarak, çocukluğunun nasıl olduğunu sordum, sonra üniversiteye gidişine varana kadar bana bütün hikâyesini anlatmasını istedim. Anlattıkları aile içindeki ağızlardan duyduklarımınla çelişkili bilgiler içermiyordu ama içine bir parça mizah katıp matrak geçerek anlattığı için her şeyi çok daha keyifli hâle getiriyordu. Onun versiyonunda aile dramaları komediye, her bir aile üyesinin verdiği tepki hayli sahici bir karikatüre dönüşüyordu. Aradan geçen hemen hemen yirmi yıllık sürede hiçbirinin karakterini unutmamıştı, hepsini hâlâ sular seller gibi taklit ediyor, bana arada bir kahkaha attırıyordu. Kinayelerinden nasibini almayan bir annem vardı. O hafta birtakım aile sırlarına nail oldum: Laura Teyzemin kendisini kürtaja kadar götüren ilk aşkları, babamın kıskançlık krizleri, bir komşumuzun kimilerinin dedeme atfettiği esrarengiz ölümü... Mademki herkesin hayatında karanlık bir dönem vardı, o hâlde neden bir tek dayım kapı dışarı edilmişti?

Bu soruyu olabildiğince hassas davranarak sormaya çalıştım. Bana, davranışlarından ve seçimlerinden dolayı yargılandığını his-

setmek istemediği için bağları aslında kendisinin kopardığı cevabını verdi.

“Ama bir aile desteğine ihtiyaç duymuyor musun hiç?”

“Ailelerden hoşlanıyor olsaydım kendim bir aile kurardım, öyle değil mi?”

Herhalde gözlerimi beklenenden de çok açmış olacağım ki dayım kahkahayı koyuverdi.

“Aman hiç öyle bakma. Zamanla sen de anlayacaksın ki ben haklıyım. Hem sen onlar gibi değilsin. Bunu sen daha küçükken anlamıştım.”

Yaptığı yorum ürperti beni. Frank'ın, bir dolu kusurunu gördüğüm onca akrabamızın geri kalanına kıyasla beni daha zeki görmesi koltuklarımı kabartıyordu ama aynı zamanda farklı olma düşüncesiyle ürpermişim de işte. Edebiyatı sevmeme, onun gibi serkeş, ayırık insanları cazip bulmama rağmen ben aslında evlenip çoluk çocuğa karışmak istiyordum. Bunu hayatım boyunca gerçekleştirileme düşüncesi beni ciddi şekilde kaygılandırıyor, bilhassa günün birinde kendimi bir hastane odasında hiçbir destek olmaksızın bulmak fikri.

“Sen beni tanıyordun yani?”

Frank cevap niyetine sadece elimi tutmakla yetindi. İlk defa bana dokunuyordu -en azından benim hatırladığım kadarıyla- fakat içinde bulunduğu koşullara karşın, elinin koruyucu sıcaklığında tartışmasız bir samimiyet hissettim. Bir yerlerde okumuştum, herhalde dedemlerin evinde ortalıkta dolaşan popüler dergilerden birindeydi, hayatımızın ilk yıllarında bizimle ilişkiye geçenlerin dokunuşları ve kokuları üzerimizde iz bırakırmış. *La impronta* deniyormuş bu izin adına sanırım. Dergideki makalede anlatılanlara göre, bu bedensel iz sayesinde aile bağları güçleniyormuş. Böyle, onun kocaman avuç içi benimkini sarmış hâlde birkaç dakika durduk. Ortamda hemşirele-

rin bulunması bile birbirimizi bırakmamıza sebebiyet vermedi. Ben-
ce sessiz bir anlaşma yapmıştık orada, onu orada kaderine terk etme-
yeceğime dair söylenmemiş bir söz vermiştim.

Hafta sonu gelmişti. Veronica'ya eşlik edeceğim bahanesiyle bile
olsa, dikkatleri üzerime çekmeden evden uzaklaşmam kolay olma-
yacaktı. Hem zaten aile içinde cumartesi bir düğün, pazar günü de
bir yemek planımız vardı.

Durumu ona açıkladığımda en azından bir telefon açmamı rica
etti.

“Sen piyasaya çıkmadan önce çok huzurluydum. Ama şimdi seni
buldum ya, galiba özleyeceğim.”

Benim için de durumun kesinkes aynı olduğunu söyledim. Üni-
versiteye dönmeden önce doktoruyla konuşmayı rica ettim. Uzman
doktor o sırada orada değildi ama nöbetçi doktor bana birtakım
açıklamalarda bulunabildi: Birkaç senedir beyninde bir tümör vardı,
palyatif bakım vermek dışında artık bir tedavi yöntemi uygulamak
mümkün değildi.

Veronica ağladığını görmesin diye banyoya gizlenmek zorunda
kaldım. O ki annesinin ıstırapı sırasında ayakta kalabilmek için olanca
gücüyle çaba gösteriyordu, beni daha yeni tanıdığım birisi yüzünden
gözyaşlarına boğulmuş hâlde görse kim bilir ne düşünecekti?

Ailemin yanında, ondan uzak geçirdiğim süre bana hiç bitmeye-
cek gibi geldi. Düğün sırasında ise yaptığı taklitler aklıma geldikçe
gülmemek için kendimi zor tuttum. O hep aynı nakarat giden ko-
nuşmaları dinlemektense, onun dezenfektan kokulu odasında olma-
yı bin kez yeğlerdim. Eğer o yanımızda olmuş olsaydı tüm aile bay-
ramlarımızın ne denli farklı olacağını düşündüm. Bir insan, çok tu-
haf sebeplerle ailenin yüz karası olabiliyor. Yıllar içinde her türlü
vakaya şahit oldum ve şu sonuca vardım ki bunların sebebi hemen
hiçbir zaman ahlakla ya da ilkelerle ilgili olmuyor da belki dışarıda-

kilere gözükmeyen, ama ait oldukları klan ya da klanın sadece bir üyesi tarafından affı mümkün olmayan iç ihanetlerle bir alakası bulunuyor. Pazar sabahı anneme yemeği hazırlanmasında yardım ederken konuyu açmaya çalıştım.

“Frank Dayım ne yaptı da konuşmayı kestiri onunla?” diye sordum çok önemsiz bir mesele havası vermeye çalışarak. Cevabı kısa ama net oldu.

“Geri zekâlı gibi davrandı da ondan.”

O gün annemin keyfi yerindeydi, sorumu böyle rahat bir havayla karşılması da beni sakinleştirdi. Sonra hemen arkasından misafirlerle ilgilenmek için mutfaktan çıktı gitti.

Pazartesi sabahı hastaneye geri döndüğümde Frank'ı karşımda ağzında bir solunum cihazıyla buldum. Üzüntümü göstermemeye çalıştım. Aletle ilgili bir espri yaptım, o da maskesinin arkasından gülümsedi.

O gün, onun bilgisayarında birlikte film izleme geleneğimizin ilkinin gerçekleştiğimiz gündü. Önce *Blow Up*'ı açtık, sonra da İyi Niyetler'i. Ziyaretçi sandalyesinde oturuyordum, oradan yeniden el ele tutuşmaya başladık olanca kaygısızlığımızla. Birbirimizin ensesinde ya da kolumuzun üzerinde gezinen gelişigüzel, hani neredeyse dalgınlıkla yapılan dokunuşlardı ama leziz mi lezizdi hepsi. Saatlerce öyle durup bir diğerimizin teninin üzerinde diken diken kalkan tüyleri hissediyorduk, bir yandan bilgisayarının ekranında ikimizin de pek dikkat kesilmediği bir hikâye dönüp duruyordu.

Her akşamüstü otobüsle geri dönüş yolunda Veronica'ya bu ziyaretlerimin hikâyesini anlatıyordum. Zaman içinde dayıma karşı duyduğum yakınlıktan bahsettim ve aramızdaki yakınlaşmanın gittikçe ilerleyen ayrıntılarını da vermeye başladım. “Bugün dudaklarımı okşadı hafifçe”, “bugün kulağımın kenarını”. Sonunda bir gün arkadaşım çizgiyi çekerek artık bana katiben suç ortaklığı etmeyeceğini açıkladı.